

Kondor Béla (1931-1972)*A mű-tücsök felbocsátása*, 1958.

Olaj, arany, füst

46 x 30 cm

Jelezve jobbra lent: Kondor 58.

Jelezve balra fent: A mű-tücsök

Jelezve jobbra fent: felbocsátása

Kiállítás:

- Kondor Béla életmű-kiállítás, Magyar Nemzeti Galéria, Budapest, 1984.
- Kondor Béla emlékkiállítás, Csók István Képtár, Székesfehérvár, 1997.

Reprodukálva:

- Németh Lajos: Kondor Béla, Budapest, 1976.
- Kondor Béla oeuvre-katalógus. Szerkesztette Bolgár K. és Nagy T. K., Budapest, 1984.
- Kondor Béla: Angyal a város felett, Budapest, 1987.

Kikiáltási ár: 5 500 000 Ft

Kondor Béla: Darázs király. 1963.
Olaj, arany, vászon, 28 x 34 cm.

Profán ikonok

A Műtücsök felbocsátása Kondor Béla egyik első "ikonos" képe. Egyik első olyan festménye, ahol a rézkarc koronázatlan királya nem sokkal diplomamunkájának megvédése után felfedezte magának a bizánci ikonok aranyalapos hátterét. Kondor festménye azonban előképeitől eltérően nem Krisztus képmása, s nem is a katolikus egyház egyik szentjét jeleníti meg, hanem katonatisztet ábrázol. Az egyenruhás, tányérsapkás alak egy furcsa kis szerkezetet tart kezében, ami az aranyalapba karcolt felirat tanúsága szerint nem más, mint egy műtücsök. Az ötvenes évek ismeretében a képet akár a tudományos-technikai forradalom apoteózisának is tarthatnánk, amely az ember teremtő géniuszát ünnepli. Az alkotó hős komolyságát és az ábrázolás fennkölségét azonban több ponton is groteszk elemekkel aknázza alá Kondor.

A már említett inscription túl mindenekelőtt maga a kis szerkezet és az emberi arcot formázó gombok mutatnak a blaszfémia irányába.

Angyalok és gépek

A kritika már Kondor 1960-as első kiállításán felfigyelt furcsa, tragikus angyalaira és még furcsább mechanikus szerkezeteire. Pernecky Géza szerint: „*a derű, a játékos felszabadultság vagy a groteszk hancúrozás éppúgy tükröződhet bennük, mint az erőszak, a szorongás, a harag és a keserű irónia.*” (Pernecky, 1969, 279.) A kondori világ, Kondor műveinek szimbolikája azóta is vonzza az interpretátorokat, akik többnyire William Blake angyalokat felvonultató, titokzatos mitológiáját, mitopoétikáját hozzák fel analógiaként. Kondor illusztrált is Blake műveket, s számos rézkarcán maga Blake úr is megjelent a művész keménykalapos alteregójaként. Blake világában azonban nyoma sincs a Kondorra oly jellemző gépi szerkezeteknek, repülő konstrukcióknak. Kondor nemcsak karcolt és festett repülő alkalmosságokat – amelyek segítségével az ember az angyalok kiváltságát bitorolhatja – hanem barkácsolt is efféléket. Így nem meglepő, ha műveinek értelmezői a repülő tárgyakban a művész személyének attribútumát látják.

A repülés géniusza

A repülés Ikarosz óta foglalkoztatja az emberiséget, s Leonardo da Vinci óta a repülőgép, mint opus magnum a művészettörténet mitológiájába is bevette magát. Kondor 1964-ben monumentális művet szentelt ennek a mítosznak, a *Géprepülés géniuszát*, amelyben a reneszánsz tradíciót és korunk technikai vívmányait egyesítette. E tradíció szellemében a repülés lehet az elveszett kapocs az isteni és az emberi világ között, s azok, akik testüket képtelenek eljuttatni az égi szférákig, legalább szellemükkel szeretnének odaszárnyalni. Leonardo azok közé a zseniális művészek (Dürer, Rembrandt) közé tartozott, akiknek ez a művészettörténészek szerint sikerült, s akiktől Kondor talán többet tanult, mint főiskolai mesterétől, Koffán Károlytól. A műtücsköt talán túlzás lenne hommage-ként interpretálni, de tagadhatatlan, hogy leginkább még Leonardo kezdetleges helikopterére emlékeztet.

Valaki önarcképe

Az 1969-es ivó önarcképéről (*Szekevény ivó önarcképpel*) egy, a műtücsköt felbocsátó katonatisztéhez nagyon hasonló arc néz vissza ránk. Az 1969-es boros pohár attribútum, a benne fuldokló groteszk alakokkal még az 1958-as műtücsöknél is profánabb konnotációkat ébreszt, de legalábbis Kondor személyes mitológiájának egy másik aspektusára irányítja a figyelmet. Nem Blake-et, vagy Bosch-t idézi, hanem a mesterséges mennyországokat és poklokat járó modern művész archetipusához közelíti Kondor-képünket. Ha portréként interpretáljuk a művet, akkor nemcsak az édesapja emlékét idéző egyenruhának, vagy az apró szerkezetnek tulajdoníthatunk különleges jelentőséget, hanem a figura expresszív, göcsörtös, görcsbe ránduló kezének is. Hasonlóan görcsös, emberfeletti feszültséget kifejező kezekkel találkozhatunk a *Darázs királyon* és a *Szent Antal megkísértésén* is. Vívódó, démonokkal küzdő, csodálatos szerkezeteket teremtő emberek kezei ezek, melyek legalább annyira megidézik Kondor egyéniségét, mint a szentségtörő attribútumok.

Hornyik Sándor

